

INSTRUMENTE EFICIENTE DE ANTRENAMENT COGNITIV PENTRU COPIII CU DEFICIENȚĂ DE VĂZ PRIN METODA FEUERSTEIN

EFFECTIVE COGNITIVE TRAINING INSTRUMENTS FOR CHILDREN WITH VISUAL DEFICIENCY BY THE FEUERSTEIN METHOD

Mariana Pîrvan, lector universitar,

UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Mariana Pîrvan, university lecturer

„Ion Creangă” SPU, Chisinau

<https://orcid.org/0000-0002-1431-7784>

CZU: 376.32

Abstract

The school is the place where children come to learn, the special education system is equipped with special teaching materials, with assistive technique for visually impaired children, but learning skills, in the sense of accumulating knowledge, skills and attitudes for development, they start from the possession of the main operations of analysis and synthesis of the objects and phenomena from the environment.

The Feuerstein method is an intervention methodology aimed especially at improving cognitive skills through those effective tools for visually impaired children. The success of the Feuerstein method can be attributed in particular to the following factors: the flexibility of the method; program accuracy.

Key-words: children, visual impairment, learning, exploration, cognitively, Feuerstein method.

În Republica Moldova la ora actuală se acordă atenție deosebită educației speciale și celei integrate, și nu este vorba doar de procesul de integrare a copiilor cu cerințe educaționale speciale, mai cu seamă a celor cu deficiențe de vedere, dar a asistenței psihopedagogice a acestora. De metodele de educare și instruire a copiilor cu deficiențe de vedere depinde și adaptarea lor la mediul de viață educațional și social.

Văzul este una dintre funcțiile principale ale organismului care asigură perceperea a mai mult de 90% din informația despre mediul înconjurător.

Conform datelor furnizate de către Biroul Național de Statistică și Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în Republica Moldova în anul 2017 au fost înregistrați 552 de copii cu deficiență de văz, acest număr se referă doar la copiii cu vârsta cuprinsă între 0-17 ani și din păcate atestă o creștere a numărului de copiii cu deficiență de văz [p.21]. Crește numărul copiilor cu deficiențe de vedere, de aici reiese că și numărul copiilor cu deficiențe de vedere în gupă/clasă crește, lucru care va împovăra și mai mult munca cadrului didactic, dar și dificultățile pe care le vor întâlni copiii cu deficiențe de vedere în procesul educațional vor fi mai multe și diverse, de ex.: ritmul de asimilare a informație; interacțiunea dintre copiii și cadrul didactic, dintre copii și colegi; accesul la materiale de suport, tehnică asistivă, ș.a., acestea se referă atât la învățământul special, cât și cel integrat.

Studierea copiilor cu deficiențe de vedere o putem regăsi în numeroase cercetări și lucrări ale savanților precum: Ермаков, В. П.; Земцова, Мария Ивановна; Стернина, Элеонора Марковна; Денискина, В.; Дубовская, Л. А.; Литвак, А. Г.; Дорофеева, Т. А.; Максютлова, Р. Д.; Морозова, Л.; Солнцев, Л. И.; Damaschin, Dorin; Grițco, Adriana; Chircev, A.; Rozorea, A.; Cziker R.; Radu, Gh.; Ștefan, M., Preda, V., Partenie, A., Ghidirimschi, T., Frunze, O., ș.a., cu toate acestea interesul pentru cunoașterea copiilor cu deficiență de văz nu scade, ci din potrivă sporește. În contextul actual odată cu modernizarea structurii sistemului educațional ce are drept scop integrarea și includerea copiilor cu cerințe

educative speciale în sistemul educațional general, se elucidează și dificultățile de învățare cu care se confruntă aceștia încă din clasele primare.

Actualitatea pe care o reflect în acest articol este determinată de existența copiilor din clasele primare care au o vedere scăzută, însă educarea și instruirea lor ridică numeroase probleme de ordin psihologic și pedagogic. Copiii cu deficiențe de vedere care sunt în grădinițe și școli întâmpină dificultăți și cu greu fac față sarcinilor în care este implicată vederea, au dificultăți de analiză și sinteză a obiectelor mai mici sau mai depărtate, dau semne de oboseală după o solicitare vizuală mai intensă. Și e știut că una din cauzele insuccesului la învățatură o constituie deficiența senzorială [6, p.85-90].

Procesul de compensare a vederii prin activizarea funcțională a analizatorilor valizi în procesul educațional este una din direcțiile prioritare a învățământului special și cel integrat, însă acest proces de compensare este ca un sprijin al vederii, și nu pentru suplinirea ei.

Copilul trebuie să învețe să folosească toate căile senzoriale. Când un elev ambliop, cu posibilități vizuale reduse dar utilizabile în procesul de învățământ, manifestă tendința de a renunța la compensarea intrasistemică și a folosi din ce în ce mai puțin vederea, bazându-se predominant pe alți analizatori, putem considera că procesul compensator merge pe o cale greșită, care periclitează dezvoltarea vederii lui și îl duce spre situația de nevăzător. De aceea, este important să îi oferim copilului cu deficiențe de vedere modalități noi de explorare vizuală, acestea ridicând și performanțele cognitive, și în final să îl învățăm pe copil a învăța, a gândi.

Gândirea este proces psihic superior cu care este dotată ființa umană, este acel proces psihic care ne definește ca personalități și ne diferențiază uni de alți, fiindcă produce modificări ale informației cu care se operează. Și tot gândirea este cea care antrenează toate celelalte disponibilități și mecanisme psihice în realizarea procesului de cunoaștere atât de ordin cognitiv cât și afectiv-motivațional, volitiv-reglatoriu.

De aceea gândirea în procesul educațional rămâne a fi unul din procesele psihice cele mai importante în cunoașterea necunoscutului și asimilarea informației. Anume acest proces psihic, gândirea, se manifestă cu particularități la copiii cu deficiențe de vedere.

Profesorul Reuven Feuerstein propune o metodologie de intervenție orientată în special spre îmbunătățirea abilităților cognitive: memorie, raționament, atenție etc., dar mai ales spre dezvoltarea capacităților de a coordona aceste funcții psihice în mod autonom și activ. Teoria lui R. Feuerstein urmărește atingerea de către individ a nivelului de conștientizare și de control al abilităților cognitive și comportamentale proprii. Nivelul intelectual individual este în mare parte rezultatul interacțiunii cu mediul social, datorită experienței învățării mediate.

Școala este locul unde copiii vin pentru a învăța, sistemul educațional special este dotat cu materiale didactice speciale, cu tehnică asistivă pentru copiii cu deficiență de văz, însă abilitățile de învățare, în sens de acumulare a cunoștințelor, aptitudinilor și atitudinilor cu scop de dezvoltare, pornesc de la posedarea principalelor operații de analiză și sinteză a obiectelor și fenomenelor din mediul înconjurător. Ritmul, nivelul și calitatea operațiilor gândirii cât și analiza și sinteza vizuală, care asigură de fapt, procesul învățării, sunt încetinite la elevii cu deficiență de văz, mai ales la cei cu deficiență profundă de vedere.

Aceste operații corelative se manifestă cu dificultăți la elevii cu deficiență de văz, chiar dacă se fac pregătiri, diverse exerciții, antrenamente pentru a cunoaște mai bine obiectele și

fenomenele din mediul înconjurător. Dificulățile de analiză și sinteză atât în plan senzorial, cât și mintal afectează negativ demersul educațional al copilului cu deficiență de văz.

Pe parcursul anilor sau făcut îmbunătățiri a metodele de predare-învățare pentru copiii cu deficiențe de vedere acestea fiind îmbinate adecvat în funcție de obiective, însă creativitatea metodologică rămâne a fi o dimensiune a vocației pedagogice.

Crearea de modele eficiente de cooperare, de sprijin în școli și comunități pot avea un efect pozitiv asupra bunăstării psihologice a elevilor, o situație care va conduce probabil la o realizare școlară superioară. Școlile eficiente par să nu fie determinate atât de mult de elevi în sine sau de aptitudinile lor, cât de sprijinul profesorilor și părinților, implicarea și transmiterea speranțelor lor ridicate (Ascher, 1988, Chubb, 1990).

După o cunoaștere temeinică a teoriei și conceptelor metodei Feurstein specialistul poate începe intervenția educativă propriu-zisă care are ca scop modificabilitatea cognitivă a subiectului.

La nivel practic se urmăresc două obiective:

1. sprijinirea elevului pentru a reflecta și a deveni conștient de procesele cognitive pe care le activează atunci când trebuie să rezolve o problemă;
2. însușirea unei metodologii precise de învățare și a unui algoritm de rezolvare a problemelor care să-i permită elevului să depășească cu succes situațiile problematice noi și neprevăzute.

Atenția focalizată pe proces și nu pe rezultatele activității este ceea ce diferențiază teoria lui Feurstein de testele de inteligență tradiționale.

Cercetările din psihologie în ultimi 10 ani denotă faptul că dezvoltarea copiilor contemporani prezintă particularități specifice de ritm și calitate, fapt confirmat prin modificările survenite în dezvoltarea psihică a personalității elevului cu deficiențe de vedere.

Studiile realizate cu referire la dezvoltarea gândirii sunt considerate remarcabile și valoroase, constatăm, totuși, cu regret, că până în prezent nu s-au realizat studii edificatoare a problemei de dezvoltare a gândirii la copiii cu deficiență de văz încă din clasele primare prin acțiuni și tehnici de ordin psihologic. În literatura studiată nu am găsit răspunsuri clare la întrebări foarte importante pentru constituirea unui program psihologic pentru dezvoltarea gândirii prin eficientizarea exploarării vizuale, cum ar fi: *Cum am putea dezvolta gândirea? Cum asigură gândirea învățarea cu succes prin exploararea vizuală? Ce impact au operațiile de analiză și sinteză senzorială și mintală asupra elevului în procesul de asimilare a informație? Ce strategii de învățare ar putea servi drept bază pentru un program psihologic de intervenție specializat în deficiențe de vedere?*

La nivel practic vin cu propunerea de a cunoaște câteva din cele 14 instrumente eficiente de antrenament cognitiv pentru copiii cu deficiență de văz prin metoda Feurstein, și anume:

1. *Organizarea punctelor*

Este primul instrument de lucru unde avem drept scop familiarizarea copilului cu instrumentul și formarea competențelor de organizare, ordonare în general. Acest instrument ajută foarte bine în coordonarea oculo-motorie, eficientizează bine explorarea vizuală prin antrenarea și dezvoltarea operațiilor de analiză și sinteză senzorială și minată.

2. *Orientarea în spațiu I și II*

În cadrul acestui instrument copilul este învățat să utilizeze un sistem relativ și stabil de indicatori de organizare spațială și a unui cadru necesar raportării criteriilor spațiale de referință. Un instrument foarte bun și necesar pentru preșcolari și școlari cu deficiențe de vedere în formarea abilităților de orientare spațială.

3. *Comparațiile*

Acest instrument se bazează pe învățarea utilizării unui sistem de criterii pentru comparația obiectelor, imaginilor, noțiunilor etc. Și acest instrument este foarte necesar și important pentru dezvoltarea operațiilor de analiză și sinteză prin eficientizarea explorării vizuale.

4. *Percepția analitică*

Analiza unor forme geometrice complexe, prin găsirea unor relații dintre întreg și părțile sale, sau prin raportarea părților între ele. Restructurarea cognitivă a subiectului să constituie modalitatea principală prin intermediul căreia să se obțină schimbări în toate celelalte sisteme: comportamental, emoțional, motivațional etc.

5. *De la empatie la acțiune*

Copilul prin intermediul acestui instrument învață ce este o emoție și cum aceasta se manifestă, acest instrument e bun prin faptul că îi formăm la copil competența de a-și înțelege emoțiile proprii, să știe să le folosească, să le gestioneze și să le perceapă pe a altora. Acest instrument este important prin faptul că dezvoltă inteligența emoțională la copil, lucru foarte important în procesul educațional.

Odată cu desfășurarea intervenției se îmbunătățesc ritmurile modificării structurale cognitive și se verifică o generalizare a învățării. O evoluție în aria de dezvoltare emoțională va avea repercusiuni importante în alte arii. E necesar să se menționeze faptul că una din problemele cele mai mari ale elevilor cu deficiențe de vedere vizează dificultățile de generalizare spontană a învățării în absența unor intervenții specifice din partea specialistului.

6. *Cunoaște și identifică*

Și acest instrument este unul foarte bun pentru dezvoltarea gândirii copiilor, stimulează formarea unei strategii de gândire pe baza capacității de a transpune anumite relații de la două elemente, la alte elemente asemănătoare.

Succesul pe care l-a atins metoda Feuerstein poate fi atribuit în mod special următorilor factori: flexibilitatea metodei; precizia programului [5, p.43].

Societatea actuală se caracterizează prin schimbări tot mai rapide, impunând fiecărui individ capacitatea de a se adapta la contexte tot mai rapide, impunând fiecărui individ capacitatea de a se adapta la contexte noi și complexe. În acest sens numai o competență cognitivă bine dezvoltată ar permite interacțiunea eficientă cu medii aflate în continuă schimbare. Acest aspect este în concordanță cu situația care se întâlnește în școala de azi și anume avem de-a face tot timpul cu o metodologie nouă de studiu.

BIBLIOGRAFIE

1. FEUERSTEIN, R.; Feuerstein, R. S.; Falik, L. H.; *Dincolo de inteligent: învățarea mediată și capacitatea de schimbare a creierului*. New York: Teachers College Press, 2010
2. FEUERSTEIN, R.; *Nu există nici un punct de neîntoarcere*. 2011 De pe:
3. <http://myencounterblog.com/wp-content/uploads/2017/09/247.-Yom-Kippur-5778.pdf>

4. FEUERSTEIN, R.; Lewin-Benham, A.; *Cum arată învățarea: învățarea mediată în teorie și practică*. K-6. New York: Teachers College Press, 2012
5. FEUERSTEIN, R.; Falik, L. H.; Feuerstein, R. S.; *Schimbarea minții și a creierului - Moștenirea lui Reuven Feuerstein: Gândire și cunoaștere superioare prin învățare mediată*. New York: Teachers College Press, 2015
6. TODOR, Otilia; *Metoda FEURSTEIN*. Brașov, Ed.: Editura Universității Transilvania din Brașov, 2020 ISBN 978-606-19-0340-5
7. ȘTEFAN, M.; *Educarea copiilor cu vedere slabă. Ambliopi*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1981, p.261

**ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АЛЬТЕРНАТИВА КАК СРЕДСТВО ЛЕЧЕНИЯ И
КОРРЕКЦИИ РАЗЛИЧНЫХ ОТКЛОНЕНИЙ В РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ С
ОСОБЫМИ ВОСПИТАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ**

**PEDAGOGICAL ALTERNATIVE AS A MEANS OF TREATMENT AND
CORRECTION OF DIFFERENT DEVELOPMENTS IN THE DEVELOPMENT OF
CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

*Анатолий Даний, доктор пед. наук,
Илие Тэрыцэ, Аурика Попеску,
Комплекс лечебной педагогики „Орфей”
Anatolie Danii, Doctor of Pedagogical Sciences,
Ilie Tăriță, Aurica Popescu
Complex of curative pedagogy "Orfeu"*
ORCID: <https://ocid.org/0000-0001-7923-961X>

CZU: 376

Rezumat

Pedagogia curativă este una dintre alternativele pedagogiei generale și diferă de cea generală prin orientarea sa terapeutică și corecțională, precum și în strânsă legătură cu medicina.

Succesul muncii de tratament și corecție este determinat nu numai de diferențierea abordării, luând în considerare specificul abaterilor în dezvoltare, starea somatică, neurologică și mentală a copilului, ci și caracteristicile sale individuale, înclinațiile, interesele, abilități, mai ales dacă sunt identificate și dezvoltate cât mai devreme posibil. Cea mai importantă condiție pentru succesul muncii terapeutice și pedagogice este luarea în considerare a structurii tulburării conducătoare, a abaterilor secundare de dezvoltare asociate acesteia, precum și a funcțiilor păstrate, a capacităților compensatorii ale copilului și a caracteristicilor sale emoționale și personale.

Cuvinte-cheie: alternativă pedagogică, tratament, corecții, abateri în dezvoltare, copii cu nevoi educaționale speciale.

Abstract

Curative pedagogy is one of the alternatives of general pedagogy and differs from the general one in its therapeutic and correctional orientation, as well as in close connection with medicine.

The success of treatment and correction work is determined not only by the differentiation of the approach, taking into account the specifics of deviations in development, the somatic, neurological and mental state of the child, but also by his individual characteristics, inclinations, interests, abilities, especially if they are identified and developed as early as possible.

The most important condition for the success of therapeutic and pedagogical work is taking into account the structure of the leading disorder, secondary developmental deviations associated with it, as well as the preserved functions, compensatory capabilities of the child and his emotional and personal characteristics.

Key-words: pedagogical alternative, treatment, corrections, deviations in development, children with special educational needs

Лечебная педагогика является одной из альтернатив общей педагогики и